

Kerekasztal-beszélgetés Loránd Ferenc szellemi örökségéről³⁶

A konferencia előadásait követően beszélgetőkörben ültek össze az egykori barátok, kollégák. A beszélgetésnek nem volt előírt témaköre, szabadon szólaltak meg a résztvevők.

Bernáth József pécsi egyetemi tanár levele nyitotta az emlékezések sorát. A professzor áttekintette a lorándi életmű fontos mozzanatait, mely az ő kortársi pályájával

is egybefonódott. Ezt követően Hortobágyi Katalin olvasott fel néhány gyermekkori dokumentumot, melyek a vészkorszak árnyékában, a felszabadulás lelkületében eszmélkedő gyermek, majd ifjú jellegzetes, a későbbi, érett Lorándot idéző lenyomatai. Ezek közül felidézzük az 1940. április 21-én íródott versét, Loránd Ferenc ekkor kilenc és fél éves volt.

Az öreg tolvaj

*Egy öreget visznek a csendőrök
Épp akkor fogták el, mikor lopott
Bámulják őt mostan a gyerkőcök
Pedig ruhája is nagyon kopott.*

*A két kezét bilincsekbe verik
Nem hallgatják vallomását rögtön
Először a szegényt kinevetik
Mint sínylődik a sötét tömlőcön.*

*És mikor a bírák elé kerül
Szigorúan néznek rá, hogy féljen
S aztán felszólítják kegyetlenül
Hogy most csakis igazat beszéljen.*

*„Szegény vagyok, piszkos öregember
De mégis vannak, akik imádnak
Van egy nő és három piciny gyermek
Kik este otthon kenyérrre várnak.*

*Nem volt pénzem, hogy borotválkozzam
Nem volt annyi, hogy ruhát vehessek
Ilyen piszkosan hogy ajánlkozzam?
Bármilyen munkát így hogyan keressek?*

*Ahová csak mentem, ott leköptek
Ahová beléptem, kinevettek
A piszkos helyekről is kilöktek.
Mondják urak, pénzt így hogy keressek?*

*És minden este, ha haza megyek
Sovány, éhező arcokat látok
Csak kenyérért sírnak a gyerekek
Így élnek ők, akiket imádnak.*

*Megpróbáltam én mindent megtenni
Nem henyéltem, munka után néztem
De nem tudtak szegények mit enni
S ily módon a bűn útjára léptem.*

*És most itt állok. Itt vagyok bűnösen
S ők odahaza ételért sírnak.
Nem segíti őket már senki sem
Éheznek tovább, amíg csak bírnak.”*

*Kegyelmet kap – szólt a bíró – és kenyéret
Ne éhezzenek többé a gyerekek!
Pénzt adok, hogy ruhát vegyen magának
S kenyéret kereshessen a családnak.*

³⁴ A beszélgetés moderátora és az összefoglaló jegyzet készítője: Trencsényi László

A család több tagja is megszólalt, Loránd Gergely, az unoka, nagyapja morális helytállását idézte fel, felesége, Loránd Vera elmondta, hogy az „önreflexió kötelességét” tanulta Loránd Ferencről.

Makai Éva, aki a Róbert Károly körúti nevelőintézetben volt munkatársa, felidézte a közös küzdőtárs, Templom Józsefné emlékét, majd a „Róbert-sztori” tanulságairól szól: a gyermeki jogok, a tanulói részvétel, a diákönkormányzat nélkülözhetetlenségéről. Szigeti Lajos komlói tanár a piacgazdaság igényelte új emberkép megvalósításáról beszélt, elmondta, hogy egy ilyen iskola alapításához, működtetéséhez kapott nélkülözhetetlen segítséget Lorántól. Mészárosné Segesdi Zsuzsa a kaposvári Toldi Iskola (Szentlőrinc követő iskolája) „tündökléséről és bukásáról” szóló drámaian. A közös alkotás, a közös innováció élményéről beszéltek a salgótarjáni Petőfi Iskola (az *Iskolatársulás 12* tagja) egykori tanárai, igazgatója, Czene Gyula és Diósiné Taracsák Judit.

Neubauer István „szervezett szülő” a magyar pedagógiai progresszió kiemelkedő jelentőségét, s benne Loránd szerepét méltatta. Kraiciné Szokoly Mária egyetemi oktató, andragógus az iránymutató egykori hősök iránti hiányérzetről szól. Trencsényi Borbála, az Eleven Emlékmű Beszélgetőkör képviselőjeként hozzászólásában azt feszegette, szükségesszerű-e, hogy a „szembenézésben” e

konferencián is oly nagy hangsúlyt kapott a holokauszt, a vészkorszak emberi próbatétele, s úgy vélte, hogy igen.

Wagner Éva, aki az egykori KOMP-csoport tantervszerzője volt, a bátorság és félelem erkölcsi drámájáról szólt, napjaink közalkalmazottainak fenyegetett helyzetéről. A rendszerkritika betetőzését Halász Tibor vállalta magára: egy „új” tankönyv megjelenésének és tartalmának botrányos körülményeit bizonyította, melyek közül egyik az, hogy a könyv nem is új, hanem egy korábbi tankönyv – egyébként igazolhatóan jelentősen rontott – változata, új szerző s évek óta elhunyt lektorok nevével, míg a másik, hogy szakmai hibái miatt valósággal használhatatlan.

Zárszavában a moderátor a lorándi életmű tanulságaként először József Attilát idézte: „Légy egy fűszálon a pici él / S nagyobb leszel a világ tengelyénél”. Nos, ez a kategorikus imperatívusz az egyike a 20. század nagy félrevezető utópiáinak, melynek nagyhatású mágusként, „pozitív Cipollaként” Loránd is közvetítője volt. Inkább érvényes – mondta az „apakereső” hozzászólásokra reflektálva – a Radnóti-verssor: „Hol azelőtt az angyal állt a karddal, – / talán most senki sincs.”

A beszélgetés után a résztvevők együtt nézték meg Zsamba László 2010-ben készült riportfilmjét, melynek munkacíme: *Halálosan demokrata* (a film a Magyar Pedagógiai Társaság honlapjáról letölthető).